

dir: —Oy mé! *eus ec* tot cremi! Despullats-me aquesta camisa malaseteta ---», *VidesR*, 161r2 (n. 4), traduïnt «en aestuo, en ardeo, en totus exuror: extranite ---». ¹

Hi ha, però, altres testimonis de l'exclamatiu *heus* en els nostres medievals: un en doc. de Vic de 1234 (con-
text menys clar, però aplicable, p. p. CaCandi, *Misc. HiCat.* II, 362). Altres vegades hi ha d'altres combina-
cions semblants, amb pronoms, i en part ja amb con-
taminació del sinònim *vet* (VIDETE): «dementre que ---
trencava una lesqueta del pa, *vec-vos* que dos joven-
ce<1>ls --- entrenen en lo refretor, qui portaven los
mantels plens de pa», «éls li dixeren que éls hi farien
tot sò que poguessen; e après poc de temps, éls li dix-
ren —*vec-te* que nós ho avem empetrat, ja sia que nós
no ho ajam merit ---», *VidesR* (162r2, 162v1); més de
tots dos ibid, 173r1, 173r2; 172v1, 172r1, 185v2,
198v1 etc.

Que els nostres antics tenien consciència que aquest
ec era l'equivalent del ll. ECCE, vulgar ECCUM, i de les
seves prolongacions romàniques, especialment l'italià
ecco i oc. ant. *ec*, es constata també pel fet que els ca-
talanitzen així en llurs versions (p. ex. en l'*Inferno* de
l'Alighieri, «ed *ecco* verso noi venire ---» III, 82, tras-
lladat *ex ech vers* --- per Febrer).

És desencaminat voler veure en *heus*, sigui en el de
les *VidesR*, sigui en el del modern *heus aquí*, res del
verb *haver* (com s'ha dit), car no sols fóra ben difícil
d'explicar-ho morfològicament (la *-s* és inconciliable
amb un plural *haveu* o *havets* o *heu*, i ja fóra un
enorme anacronisme voler suposar en els Ss. XIII-XIV
la recent forma contracta *heu* per *haveu*), sinó que és
ben innecessari recórrer a aqueixes habilitats, essent
així que *heus* ja es troba en llatí, i fins en els clàssics,
en usos ben semblants; com en Terenci: «PARMENO.
Egon? Optume. / Verum *heus* tu, hac lege tibi meam
adstringo fidem: / qua vera audivi taceo et contineo
optume; / sin falsum --- continuo palam 'st», per
exemple, en l'*Eunuc*, v. 102.² que Fabia comenta «in-
terjection qui sert à attirer l'attention de quel-
qu'un: on la raconte soit seule, soit, comme ici,
avec le pronom personnels».

Altrament és sabut que aquesta interjecció va pas-
sar al català, sigui amb la *-s* sigui sense (vegeu els dic-
cionaris Aguiló i Balari), sigui grafiat amb *h*, sigui
sense; i és clar que és la llengua oral, especialment la
vulgar i colloquial, de què ens donen espècimens Plau-
te i Terenci —en fer parlar llurs esclaus i llurs xicots
de casa bona, educats per l'esclau pedagog o vigilant—,
el cultiu més apropiat per trobar-hi tals infusoris lingüístics,
que en canvi és natural que siguin absents o
escassos en els textos d'autors eclesiàstics, assagistes i
poetes que són més coneguts dels romanistes, discul-
pables, per tant, si s'han mostrat miops a l'explicació
de tals mots, que el romànic féu emergir més tard en
les llengües literàries.

És ben sabut que amb funció semblant a la d'*ec* o
eccum, ha tingut curs més abundós i més durador, la
forma *vet*; que, com és ben sabut des de les obres de
Fabra etc., prové del ll. VIDETE, imperatiu plural, 've-
geu'. Els testimonis n'abunden des dels orígens. A

l'Edat Mitjana és més freqüent que encara vagi des-
acompanyat de *aquí* o *ací*, sigui amb un nom d'objecte
en acusatiu, o seguit d'un pronom personal: «passà,
per lo loc aquell, lo dit bon hom a qui lo grec havia
dat lo bufet lo dia passat, e --- dix-li --- —Ja t'ho dix
yo, que un vendria qui ho pagaria per tots: *vet* lo meu
bufet, qui ara és pagat!», Eiximenis (*Terç*, cap. 91,
NCl. VI, 25.10); «*vet-me*, Sényer, tramet-me ---», «*vet*
que eu venc ---», «*vet* lo Fil de la Verge», «*vet* un
ram de palma», *VidesR* (cites en llur vol. I, 211).

Ara bé aquest *vet* aviat es combina per contamina-
ció amb *ec* i amb *heus*, d'on resultaren en cat. ant. for-
mes com *vec*³ i *veus*. I, interpretada aquesta com si
contingüés el pronom personal *us*, aviat sorgeixen en-
cara d'altres combinacions, com *ve-ls te* etc. (i a última
hora els moderns *ve-li aquí* etc.). «Tornats a mi,
se<n>yors, *veus* un diner que eu he atrobat», *Vi-
desR*, 193v1 (trad. *ecce denarium colligatum*, 581.31;
freqüent allí, p. ex., 6v2). En StVicentF també veiem
veus, sigui sol, sigui en les combinacions *veus ací* (en
el vol. Harrison, f° 109v21, 112v5 i passim) o bé *ve-ls
te aquí* (109r15).

La contaminació es produí paral·lelament en occità
antic: ja apareix *veus* en els trobadors més clàssics
(com Guiraut de Bornelh, n.º 15.12, *ZRPh.* XXXIV,
500), i bastarà adduir-ne un cas en el *Jaufré*, poema
on és molt freqüent: «Ab aitant, *veus* la nuit vengu-
da» (v. 10225, de nou 10841 i passim). Aquesta *-u-*
que, en la fonètica occitana, és incompatible amb una
etimològica, ja denuncia que és impossible l'etimolò-
gia *VIDE*, que sovint han donat com evident els pro-
vençalistes i catalandlegs, per més comprensible que
sigui a causa de llur freqüent ignorància del conjunt
romànic, desviats per la superficial semblança amb els
fr. *voici*, *voilà*, prov. mod. *vaquí*, *veici* etc.

CPT.: *Heus aquí*, *heus ací*; *vet aquí*, *vet ací*; *veus
aquí*.

¹ P. 470. D'on resulta ben assegurat que *eus-ec* és
l'equivalència i traducció de l'adv. demostratiu llatí
en. La Dra. Kniazzech, no gosant apartar-se de l'anà-
lisi equivocada del ms., *eu sec*, ho imprimí així, pot-
ser perquè no trobava documentada l'exclamació
eus, *heus*, en els nostres diccs.; però tota altra in-
terpretació de la frase, sigui a base de l'adjectiu *sec*
o el verb *secar*, o a base de *segar* (el ms. B ho es-
criu amb *-g*), fóra tan incomprendible que, si ella
creia tenir-ne una, la va deixar tàcita. —² Els mots
verum heus --- els tradueixen Sargeant per «but, I
say ---», Marouzeau per «Mais holà toi. Voici à
quelles conditions ---». —³ «On és lo teu pare e
maestre mot amat? *Vec-te* que tu est feyt orfe e est
remangut sols», «qui serà qui no-s vèstia de plor e
de dol? *Vec-vos* que Sen Pere, qui era fonamens de
les gleses --- s'és partit de nós e-ns ha gequits or-
fes», *VidesR*, 135v1.

Hex-, *hexa*-, *hexacord*, *hexadàctil*, *hexàedre*, *hexà-
gon*, *hexagonal*, *hexàmer*, *hexàmetre*, *hexandre*, *hexà-
pode*, *hexàpter*, *hexasillab*, *hexàstil*, *hexil*, V. sis